

LİTVANYA TOPRAKLARINDA NE YETİŞİR?

Türkiye'deki seyirciden farklı olarak Litvanyalılar kendi ürettikleri filmleri pek sevmezler. Basitçe söylemek gerekirse, kurmaca filmler Litvanya topraklarında pek yetişmiyor. Bunun farklı nedenleri var: Eski yönetmenlerin egemenliğindeki ulusal sinema profesyonellikten uzak; ya çok yapmacık ya da çok klişe. Neyse ki Litvanya belgesel sineması daha bol ürün veriyor.

Görünen o ki, Litvanya'daki belgesel yönetmenleri kendi küçük dünyaları içinde, en azından bir yere kadar kurmaca sinema dünyasındaki çaresizlikten uzak kalabiliyorlar. Çeşitli konular ve kavramlar üzerinde çalışırken yeni biçimler ve yaklaşımlar arayışındalar. Uluslararası festivallerde kazandıkları ödüller de kurmaca filmlerden daha fazla.

Bugüne kadarki en başarılı Litvanya belgeseli, Arunas Matelis'in lösemi hastası çocuklar ile ilgili uzun metrajlı *Pries parskrendant i zeme* (*Before Flying Back to Earth*, 2005). 2005'te Avrupa'nın en iyi belgesellerinden biri olarak gösterilen bu filmi çekirken birkaç ay boyunca bu küçük kahramanlarla yaşayarak, onların oyunlarını, kavga-

Arunas Matelis

larını, yaşam mücadelesini görüntülemişler. Bu film 2006'da da Amerikan Yönetmenler Birliği'nin 'En İyi Belgesel' ödülüne layık görüldü. Litvanya'nın bağımsızlığından kısa bir süre sonra, 1992'de genç sinemacı Audrius Stonys'in *Neregiu zeme* (*Earth of the Blind*) filmi de, Avrupa Film Akademisi tarafından 'Yılın En İyi Avrupa Belgeseli' seçilerek Felix ödülüne layık görülmüştü.

Litvanya'da yapılan haber nitelikli ilk filmler 1921 yılına rastlıyor. Ancak sinema salonlarındaki gösterimler için bir on yılın daha geçmesi gerekiyordu. O dönem aynı zamanda ilk Litvanya belgesellerinin de ortaya çıkış tarihiydi. 1990'larda Litvanya belgeselleri genellikle tarih konuluydu: kültürel aktivistler, yurtdışında yaşayanlar, özgürlük savaşçıları ve kilisenin rolü. Bunlar hâlâ konu ediliyor ama anlatım yeni nesil ile birlikte değişim göstermekte. Klasik anlatıma ve tekdüze tarihçelere artık yer yok. Örneğin kısa bir süre önce genç kadın yönetmen Giedrė Beinoriūtė, Sibiry'a sürgüne gönderilen ailesi ile ilgili fotoğraflardan oluşan bir canlandırma belgesel yaptı. Hikâye, yönetmeni temsilen küçük bir kızın gözünden anlatılıyor. Sovyet işgali de, Litvanya'da televizyonda gösterilen ilk ve tek belgesel dizisi olan *Gizli 20. Yüzyıl Arşivleri*'nin konusu. Burada da 1920-1992 arasında yaşananlar, bir polisiye stilinde,

Pries parskrendant i zeme

yeni gün yüzüne çıkan arşiv görüntüleri ve önemli sahneler için de canlandırmalar kullanılarak anlatılıyor.

Litvanya belgesellerinin çoğu ne yazık ki hüzünlü ve karanlık. Janina Lapinskaite'nin *Našlių pakrantė* (*The Widows' Coast*, 2006) filminde veya A. Matelis'in bir morg görevlisinin günlük çalışmasını anlatan *Sekmadienis. Evangelija pagal liftininka Alberta* (*Sunday: The Gospel According to lift-man Albertas*, 2003) filminde olduğu gibi.

Şu anda Litvanya Belgesel Sinemacılar Birliği'nin 33 üyesi mevcut ve çoğu da bu alanda iyi işler çıkaran kadımlar. Bu kadınlar kadın temalı belgesellerini de başarılı bir şekilde gerçekleştiriyorlar. Bunlardan biri de Filmmor Kadın Filmleri Festivali için iki yıl önce İstanbul'a gelen Inesa Kurklietyte. Kurklietyte, *Kristina Kristuje* (*Kristina in Christ*, 2005) adlı belgeselinde papaz olmak için Oxford Üniversitesi'nde dinbilimi okuyan bir Litvanyalı kadının hikâyesini anlatıyor.

Simona Zemaitye
(Çeviri: Can Candan)

DUYURULAR:

• Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın **2008 yılı ikinci dönem Sinema Destek Başvuruları** için son başvuru tarihi **20 Mayıs 2008**. www.kultur.gov.tr

• 7-10 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilecek **7. Alanya Belgesel Film Günleri**'nde yerli ve yabancı toplam 33 belgesel film gösterilecek.

• 26-27 Nisan 2008 tarihlerinde **Düzce**'de düzenlenen **Belgesel Film Günleri**'nde, Çerkesler ve Abazalarla ilgili belgesellerin toplu gösterimi yapıldı.

• Ekoloji Kolektifi tarafından hayata geçirilen **Sinekoloji Film Festivali** Nisan ayında Mersin'de açıldı. Festivalin sonraki duvarları Bursa, Ankara ve İstanbul. www.ekolojistler.org

• Bu yıl 11.si gerçekleştirilecek olan **1001 Belgesel Film Festivali** için afiş tasarım çağrısı yapılıyor. Seçilecek eserin sanatçısına, 1000 YTL telif ödenecektir. Son katılım tarihi 15 Ağustos 2008. www.1001belgesel.net

• **Osmanlı Bankası Müzesi Belgesel Gösterimleri:** www.obmuze.com

1 Mayıs	8 Mayıs	22 Mayıs
Trik Trak Yapıcılar	Uykunun Gizemi	Kadına Ağıt
Alinteri	15 Mayıs	29 Mayıs
Tek Başına	Karga	Çıkmaz

LONDRA POSTASI

■ ALISA LEBOW

Bu bahar Londra'da belgesel film festivallerinin, daha doğrusu belgeselleri içeren ve ön plana çıkaran festivallerin mevsimiydi. Mart ayında Londra, belgeselle sınırlı olmasa da çok sayıda belgesel film içeren İnsan Hakları İzleme Örgütü Film Festivali'ni (HRWFF) ağırladı. Nisan'da iki festivale daha ev sahipliği yaptı: Şehrin farklı yerlerinde sekiz ayrı mekânda gerçekleşen 2. Londra Uluslararası Belgesel Film Festivali (LIDF) ile LIDF kadar şehre yayılmış olmayan, ama yirmi ikinci yaşını doldurmak suretiyle ondan çok daha yerleşik olan Londra Lezbiyen ve Gey Film Festivali. Yapacak başka işim olmasa, örneğin çalışmak zorunda olmasam bir ay boyunca her gün günde birkaç filme giderdim. Öyle olmadı tabii ama yine de bu aralar yemek yiyip, uyuyup, çalışıp filme gitmekten başka pek bir şey yapmadım. Acıyın bana.

HRWFF programında Brezilya (*Juizo*, Yön.: Maria Ramos, 2006); Şili (*Calle Santa Fe*, Yön.: Carmen Castillo, 2007); Estonya (*Ploshcha*, Yön.: Yury Khashchavatski, 2007), ABD (*Everything's Cool*, Yön.: Daniel B. Gold ve Judith Helfand, 2007) ve pek çok diğer ülkeden esaslı filmler gösterildi. Özellikle akılda kalıcı bir film ise Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atılmasını konu edinen Japon ve ABD ortak yapımı *White Light/Black Rain*'di (Yön.: Steven Okazaki, 2007). Yönetmen saldırılardan sağ çıkan ve halen hayatta olan az sayıda insanı bulup görüşmüş. Bu insanlar saldırı gününü ve ardından yaşadıklarını tüyler ürpertici detaylarıyla anlatıyorlar. Filmde asıl şoke edici olan ise iki şehrin genç sakinleriyle yapılan röportajlar: Gençler o tarihte ne olduğuna dair en ufak bir fikir (fikre) sahip değiller (Filmde verilen bir bilgiye göre Japon nüfusunun %75'i 1945'ten sonra doğmuş). Bu film gördüğüm en etkileyici savaş karşıtı filmlerden biriydi.

Londra Uluslararası Belgesel Film Festivali henüz iki yaşında olmasına rağmen iddialı bir festival: 8 gün boyunca şehrin farklı yerlerinde toplam 80 film gösterildi. Bu elbette festivali takip etmeyi biraz zorlaştırıyor, ama bilet fiyatları hayli düşük tutulduğu gibi, filmlerin farklı mekânlarda gösterilmesi şehrin farklı yerlerinde yaşayan insanların festivali izlemelerini mümkün kılıyor. Genelinde festival yenilikçi ve heyecan vericiydi, çoğu belgesel festivali gibi 'endüstri' değil, 'sohbet' odaklıydı. Zaten festivalin alt başlığı da 'Filmlerle Sohbet'ti. İzleyicileri filmlerde işlenen konularla ilgili daha

White Light/Black Rain

çok bilgilendirmek için çoğu gösterimin ardından paneller düzenlendi. Bangladeş'in Chitagong şehrinde gemi mezarlıklarında çalışıp demir söken işçilerle ilgili olan *Lohakhor* ('Demiriyenler', Yön.: Shaheen Dill-Riaz, 2007) adlı filmin ardından düzenlenen panelde yönetmen, Bangladeşli bir yazar ve Uluslararası İşçi Sendikaları Konfederasyonu'ndan bir temsilci yer aldı. Tartışmanın odak noktası, filmin kendisi ve prodüksiyon süreci değil, işçi hakları, sendikalaşma ve "demiriyenler" in çalışma şartlarını iyileştirmek için yürütülen uluslararası çalışmalar oldu.

Elbette her belgeselin merkezinde bir 'mevzu' veya 'mesele' olmak zorunda değil. Ama böyle olduğu durumlarda bu tür buluşmalar izleyicilere filmden sonra kendi hayatlarına çekilmektense birbirleriyle tartışmaları ve konuyu uzmanlarına danışmaları için

hoş bir fırsat sağlıyor. Bu, kamusal alan mefhumunu yeniden canlandırma çabası olarak da görülebilir –belki biraz idealist ama değerli bir çaba. Gerçekten de film gösterimleri kamusal alan yaratmaya vesile olabilecek sayılı ortamlardan biri. Buna çabaladıkları için LIDF'yi kutlamak lazım.

Bunca film festivaline ev sahipliği yapan bir şehirde yaşamak çok güzel bir şey (İstanbul Film Festivali'ni kaçırdım ya, işte ben de böyle avunuyorum).

(Çeviri: Başak Ertür)

Alisa Lebow Londra'daki Brunel Üniversitesi'nde belgesel kuramı, tarihi ve prodüksiyonu üzerine ders veren bir sinemacı ve akademisyen. Ayrıca docistanbul Belgesel Araştırmaları Merkezi'nin kurucu üyelerinden.

BU AYKİ FESTİVALLER

DOK. FEST – Munich: 1 -7 Mayıs 2008 / www.dokfest-muenchen.de
Documenta Madrid: 2 – 11 Mayıs 2008 / www.documentamadrid.com
AsterFest: 27 -31 Mayıs 2008 / asterf.blogspot.com
DOXA: 27 Mayıs -1 Haziran 2008 / www.doxafestival.ca
Krakow Film Festivali: 30 Mayıs - 5 Haziran 2008 / www.kff.com.pl
Brooklyn Film Festivali: 30 Mayıs - 8 Haziran 2008 / wbff.org

BAŞVURU TARİHİ YAKLAŞAN FESTİVALLER

IDFA: 1 Mayıs 2008 / www.idfa.nl
CPH:DOX: 1 Mayıs 2008 / www.cphdox.dk
Taormina Film Festivali: 9 Mayıs 2008 / www.taorminafilmfest.it
DOK Leipzig: 30 Mayıs 2008 / www.dok-leipzig.de
Milano Film Festivali: 31 Mayıs 2008 / www.milanofilmfestival.it
Docúpolis: 1 Haziran 2008 / www.docupolis.org
Locarno Film Festivali: 1 Haziran 2008 / www.pardo.ch
Toronto Film Festivali: 6 Haziran 2008 / www.tiff08.ca